

Knösen, vårt sista vikingaskepp?

Av: Björn M Jakobsen

Praktfullt vikingaskepp på gotländsk bildsten (efter E.Nyhlen 1987 *Vikinaskepp mot Miklagård*)

Vid våra kuster vilar många historiska skatter på botten. Runt Falsterbohalvön som var fruktad bland sjöfarare ligger hundratals skeppsvrak begravda i sanden. Ett av dessa är det så kallade "Knösenvraket".

Skanörs välbesökta sillmarknader gjorde trafiken kring Falsterbonäset tät. Från vikingatiden och flera hundra år framåt var Skanör en viktig handelsort.

Men alla seglatser slutade inte väl, sandrevlarna var fruktade och många är de skepp som gått under i bränningarna.

Ett av de mer välbehållna vraken upptäcktes utanför Skanörs norra spets, Knösen, 1982. Trots att skeppet verkade välbehållet dröjde det till 1986 innan resterna undersöktes. Undersökningen visade att fartyget, Knösenvraket, var från 1200-talet och väl lämpade sig för en noggrann utgrävning.

Men marinarkologi är dyrt och det dröjde till 1990 innan Malmö Sjöfartsmuseum i samarbete med den marinarknologiska föreningen i Sveg (Scandinavian Viking Explorer Group) påbörjade utgrävningarna. Museet stod för erforderliga tillstånd.

Att syssla med marinarkologi i svenska vatten är dock inte som att dyka i ett blått och klart Medelhav. Knösenvraket ligger på ett par meters djup och det gör att vädor och vind ständigt besvärar dykarna nere vid vraket.

Vädret vållade under utgrävningsperioderna stora problem. Blåst och kallt vatten gjorde dykarnas jobb till ett frustrerande sådant. Dykningsarna fick ständigt ställas in och när vraket sugits fritt från sand så satte vädret stopp för vidare arbete. När vädret åter blev bättre kunde dykarna bara konstatera att de fick börja om från början. Sanden hade i det hårda vädret åter täckt vraket.

Men trots alla problem blev vraket kartlagt under de tre somrar som arbetet pågick. Det 20 meter långa fartyget mättes upp och varje litet fynd granskades. Knösenvraket var relativt stort för sin tid och lagningar av bordläggningen visade att det seglat på de baltiska länderna.

Skeppets undre delar var mycket välbehållna och forskarna kunde konstatera hur långt skeppsbyggnadskonsten nått vid förlisningen.

Men även livet ombord undersöktes och stor möda lades ner på att

finna spår efter besättningens leverne. Något som underlättades av att det slitna och dåligt underhållna skeppet förläste med all utrustning ombord.

Bland de fynd som gjordes var en sköld. Skölden är mindre än de som hittats från vikingatiden och är bevarad till 80% trots 800 år på havsbotten.

I dag vilar Knösenvraket under sandsäckar för att i framtiden möjligen bärgas och förevisas på museum. På Malmö Sjöfartsmuseum kräver alla de föremål och detaljer som tagits upp flera års fortsatt konservering innan de kan visas upp.

Kvar runt Falsterbohalvön finns dock många intressanta vrak kvar. Men delarna sprids allt eftersom åren går och de fynd som spolats iland försvinner trots att de skyddas av kulturminneslagen. Sandsugning gör att eventuella vrak aldrig går att rekonstruera och de kartläggningar av sjunkna fartyg som görs är beroende av frivilliga insatser och välvilliga sponsorer.

Björn M Jakobsen, Föreningen SVEG, Östra Kanalvägen, Falsterbokanalen, 236 00 Höllviken